

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-2>

УДК 351:342.5

Столяренко Олена Миколаївна

доктор економічних наук,
доцент, професор кафедри фінансово-економічної безпеки,
Національна академія Служби безпеки України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-3201>

Яценко Олександр Володимирович

доктор економічних наук,
завідувач кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7756-4125>

Olena Stoliarenko

National Academy of the Security Service of Ukraine

Oleksandr Yatsenko

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ****CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM OF UKRAINE**

Анотація. Постійне зростання обсягів фінансових операцій та їх цифровізація призводять до зростання ризиків легалізації коштів або фінансування тероризму. Для зменшення даних ризиків в межах національної економіки здійснює функціонування система фінансового моніторингу. У статті досліджено динаміку надісланих повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Виокремлено активність різних груп суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо звітування про порогові та підозрілі фінансові операції та встановлено зростання якості надісланих звітів, оскільки частка підозрілих операцій зросла з 4,7% у 2021 році до 22% у першому кварталі 2025 року. Проаналізовано міжнародну взаємодію Державної служби фінансового моніторингу України з підрозділами фінансових розвідок інших країн. Виявлено недостатню кількість виїзних та безвиїзних перевірок, які здійснювалися регуляторами.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, система фінансового моніторингу, підозрілі фінансові операції, порогові фінансові операції, підрозділ фінансової розвідки.

Summary. The constant growth of financial transactions and their digitalization lead to an increase in the risks of money laundering or terrorist financing. To reduce these risks, a financial monitoring system operates within the national economy. The article examines the dynamics of reports sent on financial transactions subject to financial monitoring. The activity of various groups of primary financial monitoring entities in reporting threshold and suspicious financial transactions is highlighted and an increase in the quality of reports sent is established, since the share of suspicious transactions increased from 4.7% in 2021 to 22% in the first quarter of 2025. The problem of an insufficient number of on-site and non-on-site inspections carried out by state regulators in the field of financial monitoring of all participants in the system, except for banking institutions, is identified. This problem leads to the lack of submission of suspicious and threshold reports by entire sectors of the primary level of the financial monitoring system, including pawnshops, credit unions, realtors, organizations that provided accounting services. On the other hand, the share of the banking system in these reports in 2024 was 99.16%. In addition, the lack of inspections leads to a lack of willingness on the part of reporting institutions to spend resources on training staff on requirements in the field of anti-money laundering and counter-terrorist financing and counter-weapons of mass destruction financing. Banks and non-bank financial institutions sent the number of staff that met the requirements of the legislation for training. At the same time, employees of other types of primary financial monitoring entities underwent such specialized training much less often. The article also analyzed international cooperation of the State Financial Monitoring Service of Ukraine with financial intelligence units of other countries. A comparable number of international reports were received. However, the number of reports sent by Ukrainian financial intelligence unit significantly exceeded standard limits, which was caused by increased risks in the field of national security, starting in 2022.

Keywords: financial monitoring, financial monitoring system, suspicious financial transactions, threshold financial transactions, financial intelligence unit.

Постановка проблеми. Економічну безпеку держави та поступальний розвиток національної економіки в сучасних умовах неможливо уявити без стійкої та ефективної системи фінансового моніторингу. Дослідження стану такої системи, динаміки її основних показників та напрямів розвитку створюють фундамент для безпечного функціонування національного бізнесу та міжнародної економічної взаємодії. Відповідність національної системи фінансового моніторингу кращим міжнародним практикам набуває особливої актуальності, враховуючи прагнення України синхронізувати свій фінансовий ринок з ринком Європейського Союзу. Іншим важливим аспектом, який пришвидшує реагування суб'єктів фінансового моніторингу на зміни, є постійне зростання обсягів цифрових трансакцій та створення нових фінансових продуктів, заснованих на віддалених каналах продажу. Комплексний аналіз сильних сторін та недоліків української системи фінансового моніторингу дозволить зрозуміти основні кроки, які необхідно зробити для її покращення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в сфері фінансового моніторингу свідчать про значний інтерес вчених до проблем, пов'язаних з легалізацією коштів та фінансуванням тероризму. Зокрема, в роботі Л. Ловінської [4], досліджується розвиток фінансового моніторингу в контексті європейської інтеграції України. У праці Я. Дропи, С. Тесли та М. Піхоцької [1] розвиток системи фінансового моніторингу розглядався як елемент формування ефективного контролю та безпеки в Україні. О. Кузьменко, Г. Яровенко, В. Радько [3] аналізували процес конвергенції національних систем фінансового моніторингу та кібербезпеки. Ефективність формальних правил здійснення фінансового моніторингу досліджували В. Сержанов, Я. Максименко, Ф. Абрамов [9]. У дослідження О. Смагло [10] розглядається функціонування системи фінансового моніторингу України, але станом на 2020 рік. Таким чином, динаміка розвитку української системи фінансового моніторингу є недостатньо дослідженою.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку національної системи фінансового моніторингу України та формування заходів, які дозволять покращити її ефективність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система фінансового моніторингу України має дворівневу структуру та складається з державного та первинного фінансового моніторингу. На державному рівні присутні регуляторні органи, які мають мандат на здійснення нагляду за певною частиною національного ринку. На первинному рівні знаходяться економічні суб'єкти, які згідно з законодавством, мають обов'язки щодо здійснення заходів фінансового моніторингу.

Згідно визначень, які містяться в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», фінансовий моніторинг є сукупністю заходів, що вживаються суб'єктами державного та первинного фінансового моніторингу та які спрямовані на виконання вимог даного закону та іншого законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [2]. Відповідно, критично важливим елементом ефективності системи фінансового моніторингу є безумовне здійснення заходів фінансового моніторингу всіма суб'єктами системи.

Аналіз динаміки основних показників, які характеризують поточну систему фінансового моніторингу України, слід здійснювати, починаючи з 2021 року, оскільки з квітня 2020 року національний профільний закон щодо відмивання коштів було суттєво змінено для приведення його у відповідність з кращими світовими практиками у сфері відмивання коштів та фінансування тероризму (Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism – AML/CFT). До значних нововведень, які вплинули на кількість повідомлень від суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) до Держфінмоніторингу України (ДСФМУ), слід віднести зменшення ознак порогової операції з сімнадцяти до чотирьох та збільшення мінімальної суми порогової операції до 400 тисяч гривень. Результатом законодавчих змін стало стрімке зменшення надісланих повідомлень з 11,4 млн одиниць в 2019 році до 4,7 млн одиниць в 2020 році та 1,6 млн одиниць в 2021 році [5].

Вказана динаміка наглядно демонструє падіння кількості повідомлень від учасників ринку до Державної служби фінансового моніторингу України, яке тривало до другого кварталу 2022 року. Далі спостерігався висхідний тренд. За результатами 2024 року кількість повідомлень склала 1,75 млн одиниць, тобто перевершила показник 2021 року. Даний результат дозволяє стверджувати, що саме в 2024 році в національній AML/CFT-системі відбулася стабілізація, порушена кардинальними змінами законодавства у сфері фінансового моніторингу в квітні 2020 року та повномасштабним військовим вторгненням в лютому 2022 року.

Досліджуючи звіти, що були надіслані суб'єктами ринку до Держфінмоніторингу, слід звернути увагу на інший позитивний для системи тренд – зростання кількості надісланих підозрілих фінансових операцій. В 2021 році частка таких звітів у їх загальній кількості склала лише 4,7%. Решта звітів були надіслані звітними суб'єктами виключно з міркувань перевищення

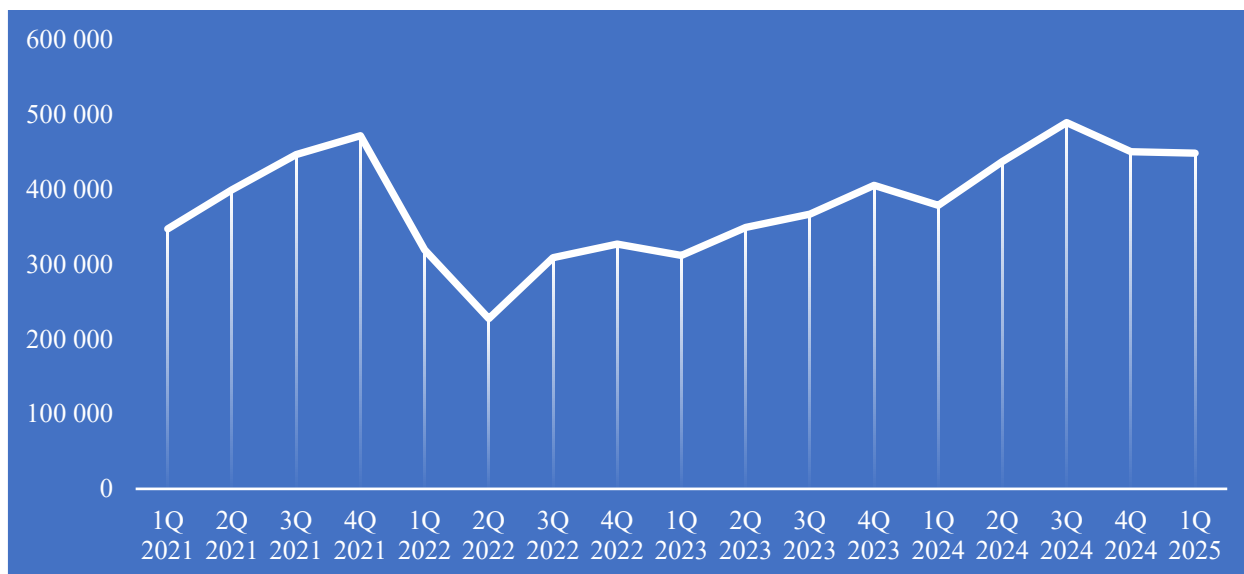

Рисунок 1 – Динаміка надісланих до Держфінмоніторингу України повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з 2021 року по 1-й квартал 2025 року

Джерело: побудовано на основі [5]

фінансових операцій порогових значень та наявності хоча б однієї з ознак порогової операції. В 2024 році частка підозрілих операцій зросла до 17,4%, а за перший квартал 2025 року склала 22%. Вказана динаміка дозволяє зробити висновок про зростання якості в роботі суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які надають такі звіти. Звітні установи не просто виконують формальний обов'язок надсилати регуляторну інформацію, яка відповідає наперед встановленим ознакам, а здійснюють глибокий аналіз фінансових операцій своїх клієнтів, результатом якого є вмотивована підозра про наявність у клієнта високих ризиків

відмивання коштів, фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Іншою тенденцією, яка багато років простежується в національній системі фінансового моніторингу України, є домінування банківських установ у кількості надісланих повідомлень про порогові та підозрілі фінансові операції. Наприклад, в 2024 році частка банківської системи в даних повідомленнях склала 99,16%. Інші учасники української AML/CFT-системи, незважаючи на їх значну кількість, не справляли значного впливу на її діяльність. Певні сектори ринку, серед яких

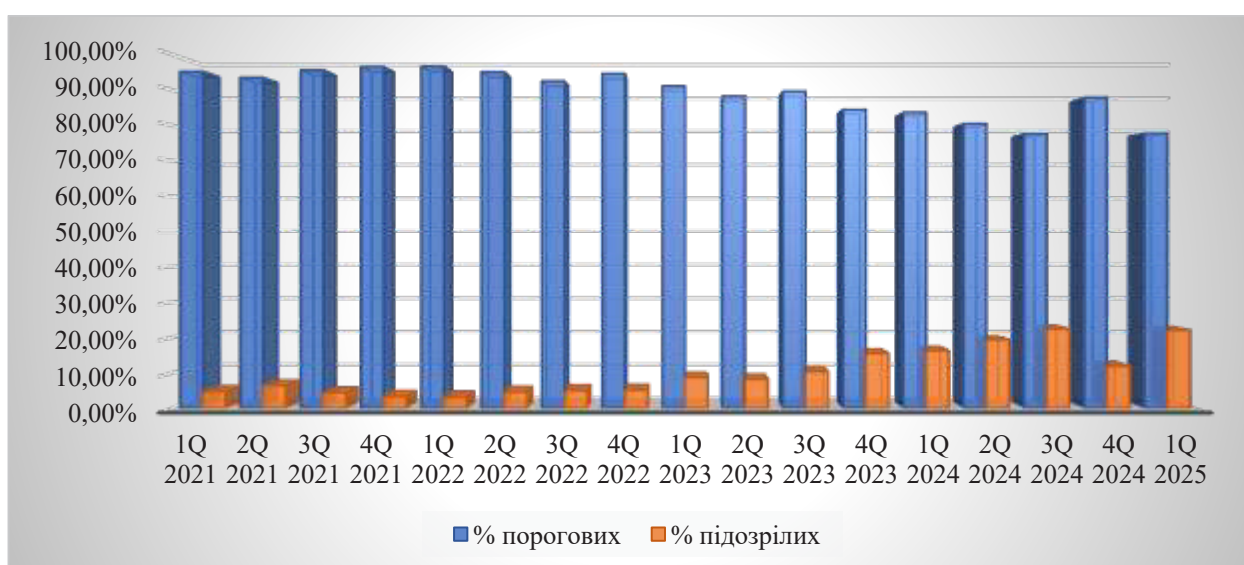

Рисунок 2 – Динаміка порогових та підозрілих фінансових операцій з 2021 року по 1-й квартал 2025 року

Джерело: побудовано на основі [5]

ломбарди, кредитні спілки, ріелтери, організації, що надавали послуги з бухгалтерського обліку в 2024 році взагалі не надавали до Держфінмоніторингу повідомлень про фінансові операції, що підлягали фінансовому моніторингу. При цьому загальна кількість установ з вищевказаних секторів економіки, які перебували на обліку в національній службі фінансової розвідки України, склала 1 864 установи або майже 17% від усієї кількості звітних установ в національній системі фінансового моніторингу.

Статус спеціально визначеного суб'єкта первинного фінансового моніторингу в 2024 році мали 82% від всіх звітних установ у сфері AML/CFT. При цьому даними установами було подано 0,3% від усієї кількості повідомлень про порогові та підозрілі операції. Дана структура звітності не характерна для розвинутих систем фінансового моніторингу в інших країнах світу. В США, наприклад, в 2023 році спеціально визначені звітні установи надіслали до національної служби фінансової розвідки (Financial Crimes Enforcement Network – FinCEN) 10% від загальної кількості поданих звітів про підозрілі операції [6].

Крім того, активними надавачами звітів в юрисдикціях з ефективними системами фінан-

сового моніторингу є платіжні установи. В США, наприклад, в 2023 році їх частка в загальній структурі звітів про підозрілі фінансові операції склала 33% [6]. Частка українських платіжних систем в загальній структурі повідомлень до Держфінмоніторингу в 2024 році становила лише 0,13% [5].

Визначальна роль банків в системі внутрішнього аудиту викликана як об'єктивними факторами, до яких слід віднести обсяги фінансових трансакцій та можливість поєднувати їх в повноцінну картину діяльності клієнта, так і регуляторним тиском, прикладом якого є здійснення виїзних та безвиїзних перевірок. Так, в 2024 році Національним банком України було здійснено 60 перевірок банківських установ у сфері AML/CFT. Враховуючи, що кількість діючих банківських установ в Україні на кінець 2024 року становила 61 установу, регулятор фінансового ринку перевіряв за рік практично весь банківський сектор на предмет відповідності вимогам фінансового моніторингу [7, с. 45]. Стосовно інших учасників первинного рівня системи фінансового моніторингу України перевірки майже не здійснювалися: проведено лише 93 перевірки при наявності 10 890 учасників системи. Тобто за 2024 рік державні регулятори перевірили менше 1% від піднаглядних суб'єктів

Таблиця 1 – Кількість суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які перебували на обліку в Держфінмоніторингу України в 2024 році

Вид звітної установи	Кількість повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу	Частка в загальній кількості повідомлень, %	Кількість СПФМ, які перебували на обліку в ДСФМУ	Частка СПФМ в загальній кількості СПФМ, %
Банки (в т.ч. неплатоспроможні)	1 736 217	99,16%	175	1,58%
Страховики, перестраховики, перестрахові брокери	638	0,04%	195	1,76%
Платіжні системи	49	0,00%	14	0,13%
Ломбарди	0	0,00%	335	3,03%
Кредитні спілки	0	0,00%	164	1,48%
Товарні біржі	4	0,00%	4	0,04%
Інші види небанківських установ	500	0,03%	237	2,14%
Фінансові компанії	5 574	0,32%	477	4,31%
Учасники ринку цінних паперів та КУА	2 610	0,15%	391	3,53%
Ріелтери	0	0,00%	218	1,97%
Нотаріуси	12	0,00%	6 506	58,80%
Адвокати та їх об'єднання	0	0,00%	165	1,49%
Надання юридичних послуг	0	0,00%	171	1,55%
Аудитори та аудиторські фірми	2	0,00%	467	4,22%
Суб'єкти, що надають послуги з бухгалтерського обліку	0	0,00%	1 147	10,37%
Казино / Лотереї	2 685	0,15%	175	1,58%
Оператор поштового зв'язку	2 638	0,15%	1	0,01%
Інші спеціально визначені СПФМ	11	0,00%	223	2,02%

Джерело: сформовано на основі інформації [5]

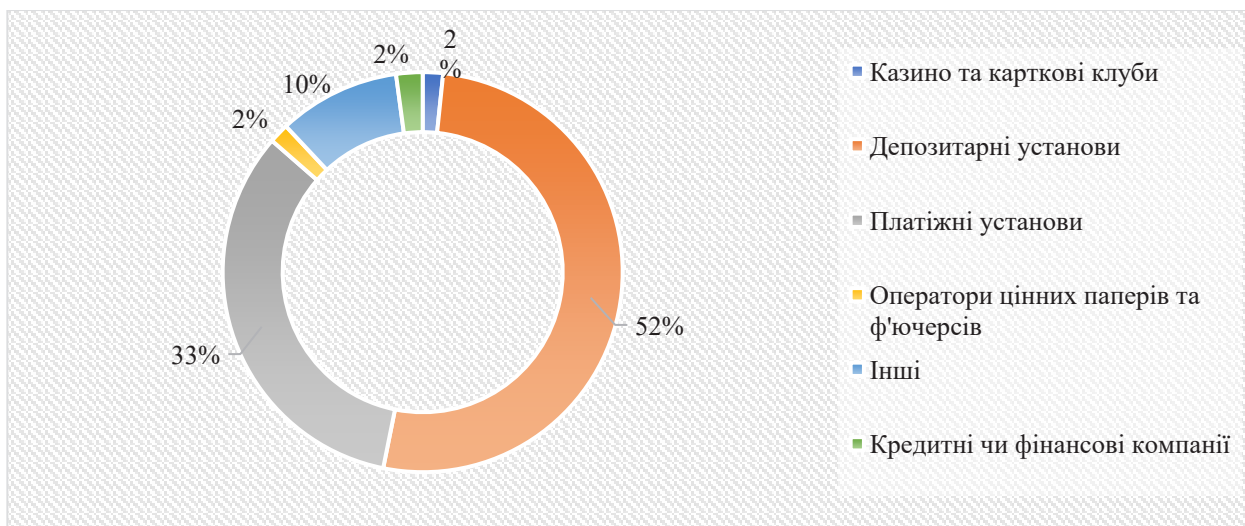

Рисунок 3 – Структура звітів про підозрілі фінансові операції, надані звітними установами США до FinCEN в 2023 році

Джерело: побудовано на основі інформації [6]

первинного фінансового моніторингу. Варто розуміти, що відсутність піднаглядних дій призводить до відсутності застосування заходів впливу до учасників системи, що нівелює суворі покарання, передбачені законодавством України за невиконання вимог законодавства у сфері AML/CFT.

Занадто мала частота перевірок спричинює небажання звітних установ витратити ресурси на навчання персоналу вимогам фінансового моніторингу. Банки та небанківські установи в останні три роки направили на навчання більше своїх працівників, ніж кількість СПФМ даного виду. Враховуючи необхідність, згідно профільного закону в сфері AML/CFT, проходження навчання відповідальним працівником не рідше одного разу на три роки у навчальному закладі, який належить до сфери управління Держфінмоніторингу України або в інших закладах освіти, погоджених Держфінмоніторингом України, можна констатувати виконання такої вимоги установами, нагляд за якими здійснює Національний банк України. Водночас лише 690 співробітників спеціально визначених учасників системи фінансового моніторингу України за вказаний період пройшли спеціалізоване навчання. При цьому кількість спеціально визначених СПФМ, які перебували на

обліку в Держфінмоніторингу в 2024 році, склала 9 879 одиниць.

Іншим показником, який характеризує ефективність та зрілість системи фінансового моніторингу є міжнародна взаємодія підрозділів фінансових розвідок (ПФР). Аналізуючи статистику за 2022–2024 роки, Держфінмоніторинг України отримував, в середньому, 234 запити від іноземних ПФР в рік, що є співставним, наприклад, з середньою кількістю отриманих запитів до ПФР Канади (The Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada – FINTRAC) за відповідний період. Однак кількість надісланих запитів від ДСФМУ була значно вищою за відповідний показник FINTRAC. Таку тенденцію можна пояснити введенням в Україні в 2022 році військового стану, що призвело до інтенсифікації аналізу Держфінмоніторингом України фінансових операцій, пов'язаних з ризиком економічної безпеки держави.

Надзвичайно важливою частиною ефективною системи фінансового моніторингу є отримання злочинними елементами справедливого покарання за протиправну діяльність в сфері AML/CFT. Незважаючи на формальне відокремлення, згідно українського законодавства,

Таблиця 2 – Порівняння надісланих та отриманих запитів від ДСФМУ та FINTRAC у 2022–2024 роках

Запити до/від іноземних підрозділів фінансової розвідки	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Отримані запити (Fintrac)	268	255	280
Надіслані запити (Fintrac)	78	103	76
Отримані запити (ДСФМУ)	245	298	159
Надіслані запити (ДСФМУ)	1 242	824	384

Джерело: сформовано на основі інформації [5; 8]

правоохоронної та судової системи від системи фінансового моніторингу, відсутність продуктивного опрацювання матеріалів, переданих Держфінмоніторингом до правоохоронних органів, нівелює зусилля, витрачені іншими учасниками системи на пошук, виокремлення, збір та висновки щодо ризикованих фінансових операцій. Дана теза є слушною й щодо розгляду та винесення вироків судовою гілкою влади. В 2023 році Держфінмоніторингом було передано до правоохоронних та розвідувальних органів 1 122 узагальнені матеріали та додаткові узагальнені матеріали. В 2024 році таких матеріалів було надано в кількості 1 053 одиниці. Водночас, за статтею 209 Кримінального кодексу України з обвинувальним актом або клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до суду було направлено 240 кримінальних проваджень у 2023 році та 496 кримінальних проваджень у 2024 році. Кількість кримінальних проваджень, в яких були використані узагальнені матеріали Держфінмоніторингу, та по яким були винесені обвинувальні вирокі, склала 16 одиниць в 2023 році та 21 одиницю в 2024 році [5]. Тобто не більше 2% від сформованої системою фінансового моніторингу кількості матеріалів було використано судами при винесенні обвинувальних вироків, які стосувалися відмивання коштів, фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Висновки. Стабільність системи фінансового моніторингу України, яка була порушена повномасштабним військовим вторгненням, відновилася в 2024 році. Підтвердженням даного висно-

вку є перевищення кількості повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, які були надіслані до Держфінмоніторингу України в 2024 році порівняно з відповідним показником 2021 року. При цьому суб'єкти первинного фінансового моніторингу підвищили якість наданих звітів, що підтверджується зростанням частки підозрілих фінансових операцій в загальній кількості відправлених повідомлень.

Протягом останніх років продовжується тенденція, що мала місце з часу створення української системи фінансового моніторингу – домінування банківських установ в структурі наданих до Держфінмоніторингу повідомлень, з часткою, що коливається в межах 99%. Інші учасники системи, незважаючи на їх значну кількість, не справляли значного впливу на її діяльність. Багато в чому така ситуація викликана відсутністю належної кількості виїзних та безвиїзних перевірок, здійснених суб'єктами державного фінансового моніторингу. Не враховуючи банків, менше 1% від всієї кількості звітних установ у сфері фінансового моніторингу було перевірено регуляторами в 2024 році. Відсутність адекватних піднаглядних дій призводить до відсутності застосування заходів впливу до учасників системи та нівелює суворі покарання за невиконання вимог у сфері AML/CFT.

Узагальнені матеріали та додаткові узагальнені матеріали, створені Держфінмоніторингом України, недостатньою мірою використовуються правоохоронними органами та судовою гілкою влади для отримання злочинними елементами справедливих покарання за протиправну діяльність в сфері фінансового моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Дропа, Я. Б., Тесля, С. М., Піхоцька, М. Р. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. № 37. С. 35–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5>
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
3. Кузьменко, О., Яровенко, Г., Радько, В. Попередній аналіз процесу конвергенції систем кібербезпеки та фінансового моніторингу країн. *Економіка та суспільство*. 2021. №32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-37>
4. Ловінська, Л. Г. Розвиток фінансового моніторингу як науки в контексті євроінтеграції України. *Фінанси України*. 2022. № 11. С. 49–63. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.11.049>
5. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/statistika-ta-infografika>
6. Офіційний сайт Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). URL: <https://www.fincen.gov/reports/sar-stats/sar-filings-industry>
7. Річний звіт Національного банку України, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf?v=13
8. Annual Report of the Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC), 2023-24. URL: <https://fintrac-canafe.canada.ca/publications/ar/2024/ar2024-eng.pdf>
9. Сержанов, В. В., Максименко, Я. А., Абрамов, Ф. В. Ефективність формальних правил фінансового моніторингу. *Держава та регіони*. 2022. № 3 (126). С. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-2>
10. Смагло, О. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>

References:

1. Dropa, Y., Teslya, S., & Pikhotska, M. (2021) Rozvytok systemy finansovoho monitorynhu yak skladovoyi chastyny formuvannya efektyvnoho kontrolyu y bezpeky v Ukraini [Development of the financial monitoring system as a component of formation of effective control and security in Ukraine]. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*, no 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5> (in Ukrainian)
2. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannya ta protydiyu lehalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannyu teroryzmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyschennya» vid 6 hrudnya 2019 roku №361- IX [Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to the Legalization (Laundering) of Proceeds of Crime, Financing of Terrorism and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction" of December 6, 2019 № 361- IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (in Ukrainian)
3. Kuzmenko, O., Yarovenko, G., & Radko, V. (2021) Poperedniy analiz protsesu konverhentsiyi system kiberbezpeky ta finansovoho monitorynhu krayin [Preliminary analysis of the process of convergence of cybersecurity and financial monitoring systems of countries]. *Economy and Society*, no 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-37> (in Ukrainian)
4. Lovinska, L. G. (2022) Rozvytok finansovoho monitorynhu yak nauky v konteksti yevrointehratsiyi Ukrainy [Development of financial monitoring as a science in the context of Ukraine's European integration]. *Finance of Ukraine*, no 11, pp. 49–63. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.11.049> (in Ukrainian)
5. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy [Official website of the State Financial Monitoring Service of Ukraine]. Available at: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/statistika-ta-infografika> (in Ukrainian)
6. Official website of the Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). Available at: <https://www.fincen.gov/reports/sar-stats/sar-filings-industry>
7. Richnyy zvit Natsional'noho banku Ukrainy, 2024 [Annual Report of the National Bank of Ukraine, 2024]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf?v=13 (in Ukrainian)
8. Annual Report of the Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC), 2023-24. Available at: <https://fintrac-canafe.canada.ca/publications/ar/2024/ar2024-eng.pdf> (
9. Serzhanov, V. V., Maksymenko, Y. A., Abramov, F. V. (2022) Efektyvnist' formal'nykh pravyl finansovoho monitorynhu [Effectiveness of formal financial monitoring rules]. *State and regions*, no 3 (126), pp. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-2> (in Ukrainian)
10. Smaglo, O. (2021) Funktsionuvannya systemy finansovoho monitorynhu v Ukraini [Functioning of the financial monitoring system in Ukraine]. *Economy and Society*, no 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 02.07.2025